

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput III. Solam processionem Verbi esse generationem, sed hujus rei
causam apertissimam non proferri.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83642](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83642)

spiratio Patris & Filii, qui sunt suamet voluntas, concedo. Petenti vero cur Filius, qui est à Patre, non sit Amor, si Pater est sua voluntas, pro modulo infirmitatis meae respondeo, Non est amor, quia minus quam inter duos charitas esse non potest; ideoque Amor debet procedere à voluntate quæ sit voluntas duorum, hoc est, à Patre & Filio qui sunt una voluntas. Atque petenti quare Spiritus Sanctus non est Verbum, si procedit à Patre & Filio, qui sunt eadem intellectio, pariter respondeo, Non est Verbum, quoniam istud unius intelligentis est opus, & consequenter Verbum ab uno intelligente procedit, videlicet ab uno Patre, qui est sua intellectio. Ita ergo sine ulla virtuali distinctione consistit Trinitas ineffabilis.

19. *Objectio ultima.* Opp. ultimo: Pater & Filius sunt unum principium Spiritus Sancti, non ratione personæ, sive hypostaseos, sed propter eandem virtutem spirandi, ut diximus lib. VII. cap. XVIII. ad 5. Ergo necessario ponendum est unum principium, quo ambo spirant à personis distinctum.

20. *Solutio.* Resp. nego consequentiam; nam Pa-

ter & Filius sunt eadem substantia, eademque virtus spirandi, & licet distinguantur hypostasi, nulla ratione distinguuntur intrinsece aut virtute, aut natura, unde petitur ratio principii: quod ibidem exemplo creationis explanatum est. Neque enim valet hæc argutatio: Personæ quæ spirant distinguuntur, principium spirandi est unum, ergo principium spirandi aliud est à personis: alias valeret hæc quoque blasphema consecutio: Personæ distinguuntur realiter, principium spirandi unum est, ergo principium spirandi distinguitur à personis, quæ spirant, realiter. At hoc genus argumentorum ea ratione dissolvitur, quod personæ spirantes dicuntur adinvicem *connotative* & oppositæ, non propterea quod sunt spirantes, sed quia una est generans, & alia genita: & inter personas quæ spirant & principium spirandi nulla intervenit oppositio. Oportet ergo, ut quemadmodum Pater & Filius sunt una natura, ita sint unum principium spirandi: & in hac enunciatione, Pater & Filius spirant per voluntatem, sensus teneatur *incomplexus*: quod satis monui.

C A P U T III.

Solam *processionem* Verbi esse generationem, sed hujus rei causam apertissimam non proferri.

S U M M A R I U M.

1. Status questionis.

2. 3. 4. & 5. Propugnatur, non posse à nobis evidentem rationem reddi, cur solus filius sit genitus.

6. 7. & 8. Afferitur, laudandos esse Scholasticos, quod illustrarint diversis in aliquo sensu veris sententiis D. processionem.

1. *Processio verbi generativa non est aperte.*

ET processionem quidem Verbi generationem esse ostendit caput IX. libri septimi. Spiritum Sanctum vero non esse Filium Catholica fides docet, quam demonstrat. Joan. cap. I. v. 18. affirmans Filium Dei *unigenitum* esse: Augustinus in v. de Trinitate cap. VI. scribens, *Spiritum Sanctum non esse filium, nec genitum*: Ecclesia demum universa, quæ in Symbolo dicto Athanasii constitetur Spiritum Sanctum esse à Patre, & Filio, *non factum, nec creatum, nec genitum, sed procedentem*. Quare autem sola *processio* Verbi generatio sit, Theologi pluribus conantur exponere. Sunt qui Filium genitum esse docent, quod procedat ab uno; nullus quippe Filius duos Patres habere potest: quam rationem ex Augustino, utpote planiorem, protuli lib. VII. cap. XIV. in respons. ad penult. argumentum.

R. P. Berti Theol. Tom. II.

Recurrunt Thomistæ ad suum principium quo, affirmantes Verbum esse egnitum, quia procedit per intellectum, cujus operatio est productiva imaginis, & pro hac sententia multa afferuntur à Petavio lib. VIII. de Trinit. testimonia PP. qui Filium appellant genuinum mentis factum, explanantque Divinam generationem exemplo verbi humana intellectione producti. Aliqui cum Augustino in v. de Trinit. hanc reddunt causam, Spiritum Sanctum non esse filium, quod exierit à Patre non quomodo natus, sed quomodo datus. Docet Richardus Filium esse genitum, quoniam est secundum naturam, quam accipit à Patre facundam, id est cum virtute spirandi tertiam Personam, quæ cum nullius principium sit, non procedit à Patre in similitudinem naturæ. Vasquesius ait Verbum esse genitum, quo-

quoniam Verbum per intellectum procedens perfecte Patrem repræsentat, adeoque est ejusdem imago; quam sententiam videtur etiam probare S. P. Augustinus Tract. 48. in Joannem dicens: *Quia Verbum, ideo Filius*. Suares hoc discrimen assignat, quod intellectio est Divinæ naturæ differentia specifica, & consequenter Verbum ex intellectu procedens habet originem à Patre in similitudinem naturæ. Nonnulli cum Anselmo cap. 55. Monologii arbitrantur Spiritum Sanctum non esse genitum, propterea quod procedit à duobus, & dicitur donum: donum vero potest esse simile, vel dissimile; quæ differentia parum differt ab ea, quam affert. August. lib. v. de Trinit. cap. 14. Gregorius de Arimino probat spirationem, & generationem distinguere *formaliter* se ipsis, sed non posse causam in hac mortalitatis caligine investigari: atque hoc postremum ex recentioribus existimat altitudini hujus mysterii magis congruum etiam Tournely, quamvis principium quo explicet cum Thomistis. Demum Franciscus Henno, alique Scotistæ tradunt Spiritum Sanctum non procedere per modum naturæ, quod voluntas non sit agens naturale, sed voluntarium ac liberum libertate essentiali, etiam respectu *processionis* Spiritus Sancti. Aperiemus autem mentem nostram sequentibus positionibus.

2. PROPOSITIO I. Cur solus Filius sit genitus, reddi à nobis evidens ratio non potest.

Id Patres, ut cavillationes redarguerent hæreticorum, ac nos commoverent coercendam esse in Fidei mysteriis humanæ mentis audaciam, luculentissime tradiderunt. *Quomodo genitus est?* ait Orat. 1. de Filio Nazianzenus, *Dei generatio honoretur silentio*. Clamat Ambrosius libro vi. in Lucam, *Non licet discutere quomodo natus sit*. Basilii, *Modus processionis inexplicabilis est*, inquit lib. de Spiritu Sancto cap. 18. *Ecce respondeo sive capias, sive non capias. De Patre est Filius: de Patre est Spiritus Sanctus; sed ille genitus, iste procedens. Quid autem inter nasci, & procedere intersit, de illa excellentissima natura loquens explicare quis potest?* Ac subinde: *Distinguere inter illam generationem, & hanc processionem nescio, non valeo, non sufficio*: hæc magnus Augustinus in 111. contra Maximinum cap. quartodecimo.

3. Probatio ex ratione Theologica. Accedit Patrum auctoritati Theologica ratio. Non debet exigi Catholica

fides ad infirma, dubia, & minus valida momenta. At quaecunque discrimen proferas inter generationem, processionemque Divinam, non liquidum est, sed incertum, dispar, & parum enucleatum. Non ergo huc fides detrahi debet Catholica, ut quis manifestam aliquam discrepantiam asserere præsumat. Minorem probo: ac primo, quoniam magnæ notæ Theologi præfatas omnes opinioniones rejiciunt: alii unam amplectuntur, quam cæteri improbant: & qualemcumque præferas, singularis erit, non communis & certa.

4. Singillatim nunc easdem opinioniones expendo. Prima, quæ docet Spiritum Sanctum non esse genitum, quod non procedat ab uno, hanc patitur difficultatem; quod si productum eodem prorsus modo sit à duobus, non evidens assignatur ratio cur ejus productio discrepet à productione alterius, qui est duntaxat ab uno; quippe eodem penitus modo producit ignis, si ab uno igne generetur, quam si à duobus, non enim productionem immutat plurium causarum concursus: & ideo nequeunt duo homines eundem gignere filium, quoniam neque eandem naturam habent, neque eandem numero actionem. Recte tamen hanc discriminis rationem attuli contra Wolzogenium, quoniam deprimenti generationem divinam comparatione generationis humanæ, humanis quoque exemplis respondendum videbatur: at subinde monui, definire quid intersit inter generationem Verbi, & processionem Spiritus Sancti negotium esse perdifficile, ut simul altitudinem mysterii, & arrogantiam ostenderem hæreticorum. Neque firmior videtur Thomistarum opinio: quamquam enim voluntas, ut abstrahit ab humana & Divina nil producat nisi pondus, & inclinationem, non video quomodo hæc logica præcisio demonstret non esse assimilativam voluntatem Dei infinitam, & quæ idem est realiter cum intellectu & natura. Alioquin si ad hanc præcisionem deveniendum est, nec Verbum procedens per intellectum erit Filius, quandoquidem intellectus, ut abstrahit à creato, & increato, non realem imaginem producit, sed tantum intentionalem. Quo argumento pugnant contra Thomistas quamplurimi, & meo quidem judicio non male. Mihi tamen aliunde ea sententia improbat, quia scilicet fundatur in duplici illa principiorum ratione, quam arbitror commentum esse Scholasticum. Opinio tertia nec ipsa videtur evidens, quippe si Filius nequaquam generat, non

non recipit naturam facundam ea facunditate quam habet Pater, quæ est ad generandum. Porro Vasquesius recte affirmat Filium esse Verbum, genitum, ac Patri similem, sed quare Spiritus Sanctus, qui est similis, non sit imago, & quomodo consistat vera similitudo absque imagine, contemptor ille aliarum opinionum minime probat; & à Suaresio viro domestico singularis doctrinæ, ac modestiæ viro ejus doctrina rejicitur. Nec tamen Suaresius ipse nobis satisfacit, quin claudicat utroque pede; & dum statuit naturæ Divinæ differentiam specificam in intellectione, & dum constitutum metaphysicum ac logicum cum physico realique confundit. Verbum esse natum, & Spiritum Sanctum esse donum, quæ altera sententia est, nullus dubitat; sed illud controversatur, quare tertia persona sit data, non nata: unde qui eo confugunt, nubi nubem obducunt. Scotistis ideo assentire non possumus, quod *distinctionem* ab intellectione distinguant, & *formalitatibus* suis nimis credant. In Henno tandem nec istud placet, quod voluntas sit agens liberum libertate essentiali etiam respectu *processionis* Spiritus Sancti. Si enim liberum appellas quicquid non agit coacte, etiam Filius procedit per voluntatem: si liberum putas, quod agit indifferenter, neque Spiritus Sanctus voluntarie procedit; si Patrum sensa probentur, quæ cap. IX. libri VII. in quarta oppositione sunt explicata. Neque admitto, voluntatem esse agentem, cum sit proprietas absoluta, & à Spiritu Sancto distincta: omne vero agens ad aliud, cuius principium est, referatur.

5. Demonstratio. Ex his vero ita propositio demonstratur. Nequit manifesta ratio proferri de re, quam Patres vocant inexplicabilem, & Scholastici conantur exponere variis, incertisque principiis: Ita Divinæ *processiones* se habent: Ergo nequit divinarum *processionum*, & discriminis earundem evidens ratio proferri.

6. In aliquo sensu vera est sententia singulorum. PROPOSITIO II. Laudandi tamen sunt Scholastici, qui Divinas *processiones* tanta doctrinarum varietate conati sunt illustrare, & singulorum sententia aliquo sensu vera est.

7. Profecutio. Ne quis ex dictis inferat temere in Scholis quæstionem hanc ventilari, aut existimet nefas esse pro humano captu res investigare Divinas, erat hæc thesis subijcienda: quam probo primum, quia Scholastici laudabilem Patrum consuetudinem sequuntur, qui tametsi curiosos terrent, ne divinitatis arcana in-

R. P. Berti Theol. Tom. II.

dagare præsumant, ad illa tamen illustranda plures afferunt comparationes, omniaque fere prædictarum doctrinarum pondera ipsi præbuerunt. Præterea cum hæretici nos sophismatibus, physicisque argumentationibus frequentissime provocent, oportet, ut, quotiescunque nolunt scripturis, ac traditioni acquiescere, eorum fallacia probabilioribus conjecturis refellantur. Ad hæc delectat nos, & ad Dei maiestatem contemplandam haud medioeriter trahit creatas illius imagines, licet longe dispares, inveni; & rationem fidei captivando ad lucem inaccessibilem propius accedere.

Quod vero inter humani ingenii conatus, qui falsitate subesse possunt, Auditores illi Scholastici veritatem laudabiliter illustraverint, mihi quidem satis est exploratum. Enimvero nihil est in sacris literis manifestius, quam Filium à Patre, & Spiritum Sanctum ab utroque procedere: nec experimento veritas aliqua magis patefit, quam unius Filii unum verum Patrem haberi; quæ prioris sententiæ sunt fundamenta. Quis insuper negare audebit Filium Dei esse Verbum, aut Verbum esse imaginem intelligentis semetipsum, aut Amorem versari inter duo, & proficisci à voluntate? At hæc est doctrinæ Thomisticæ basis. Filium quoque generationem exhaurire paternam, nec aliam personam ab ipso gigni Catholica fides docet; & huic principio nititur Victorinus. Donum esse symbolum duorum se diligentium, & nexum quemdam, & nutrimentum Amoris, quod assument alii, communi sensu percipitur. Filium sapientiam & intellectionem Patris, unde proficiscitur Charitas, nemo negabit Vasquesio, vel Suaresio. Concedendum est etiam Scotistis, generationem esse per modum naturæ, & Filium produci à Patre *distinctione*, quæ duo vel sola idea generationis & Verbi satis evincit. Ergo Theologi omnes, quos appellant à Schola, quantum ad veritatis substantiam attinet, præclare de hac quæstione differerunt.

8. Ultima conclusio. A pluribus itaque in hoc tantum dissentio, quod rejiciendum putò cum omni intrinseca distinctione famosum illud principium *quo* à personali proprietate distinctum: quod arbitror necti ab his aliquod mentis figmentum cum veritate firmissima: quod mihi datum non est ex verbo mentis nostræ Verbi Dei nativitatem percipere. Caterum omnes honore maximo prosequor; neque enim me fugit, nemini fuisse concessum solem pingere sine umbris.

T 2

CA-